

Bog anmeldelser.

N. V. Ussing: Mineralproduktionen i Danmark ved Aaret 1900 (Danmarks geologiske Undersøgelse. II. Række. Nr. 12). Kbh. 1902. C. A. Reitzel. (118 S.).

Det er med en vis Forundring, man betragter en Bog, der har Mineralproduktionen i Danmark til Emne, da man paa Forhaand er tilbøjelig til at mene, at vor Mineralproduktion, saadan som Landets Beskaffenhed nu en Gang er, kun kan være lidet betydningsfuld og af ringe Værdi; det er Professor Ussings Fortjeneste at have revet Almenheden ud af denne Vildfarelse, men forøvrigt ogsaa at gøre Forundringen endnu større ved at paavise, at Landets samlede Mineralproduktion i de sidste Aar har haft en Værdi af 12—13 Mill. Kr. aarlig.

Danmarks Mineralproduktion beskæftiger sig ikke med Kul og Metaller; de findes i vort Fædreland overhovedet kun paa nogle snævert begrænsede Omraader paa Bornholm og i Bilandene, og Lejerne ere af saa ringe Omfang, at de paa ingen Maade kunne sammenstilles med Udlandets rige Forraad. Det er derfor nærmest Produkter, som finde Anvendelse til Bygningsbrug, at Mineralproduktionen her hjemme beskæftiger sig med. Prof. Ussing samler Oplysningerne

Bog anmeldelser.

N. V. Ussing: Mineralproduktionen i Danmark ved Aaret 1900 (Danmarks geologiske Undersøgelse. II. Række. Nr. 12). Kbh. 1902. C. A. Reitzel. (118 S.).

Det er med en vis Forundring, man betragter en Bog, der har Mineralproduktionen i Danmark til Emne, da man paa Forhaand er tilbøjelig til at mene, at vor Mineralproduktion, saadan som Landets Beskaffenhed nu en Gang er, kun kan være lidet betydningsfuld og af ringe Værdi; det er Professor Ussings Fortjeneste at have revet Almenheden ud af denne Vildfarelse, men forøvrigt ogsaa at gøre Forundringen endnu større ved at paavise, at Landets samlede Mineralproduktion i de sidste Aar har haft en Værdi af 12—13 Mill. Kr. aarlig.

Danmarks Mineralproduktion beskæftiger sig ikke med Kul og Metaller; de findes i vort Fædreland overhovedet kun paa nogle snævert begrænsede Omraader paa Bornholm og i Bilandene, og Lejerne ere af saa ringe Omfang, at de paa ingen Maade kunne sammenstilles med Udlandets rige Forraad. Det er derfor nærmest Produkter, som finde Anvendelse til Bygningsbrug, at Mineralproduktionen her hjemme beskæftiger sig med. Prof. Ussing samler Oplysningerne

om Produktionsværdien for de vigtigste Mineralstoffer
i nedenstaaende Oversigt:

	1899	1900
	Kr.	Kr.
Granit fra Bornholm	790,000	856,000
Kalksten (til Brænding)	680,000	680,000
Cement	3,000,000	2,800,000 *)
Rødkridt og Slæmkekridt	168,000	180,000
Flint	90,000(?)	105,000
Kaolin	201,000	203,000
Ildfaste Sten, Klinker og ildfast Ler..	405,000	378,000
Almindelige Teglværksprodukter	7,196,000	6,971,000
Kryolit	394,000	455,000
I alt...	12,927,000	12,628,000

I ovenstaaende Oversigt er ikke medtaget Tørv, hvorom brugelige statistiske Data mangle, ej heller Sand og Grus samt Mergel, hvilken sidste maa siges at staa i integrerende Forbindeise med Landbruget, og endelig ere saadanne Stoffer udeladte, som vel findes, men som ikke ere af større Betydning, saasom Rav, Alun, mineralske Farvestoffer, Jern og Salt.

Tallene omfatte den aarlig solgte Produktion, hvorved Værdiangivelserne blive lettere at skaffe til Veje og rigtigere; at der er anvendt megen Kapital og Arbejde paa at faa Produkterne i salgbar Stand, saaledes at de 12—13 Mill. Kr. ikke betegner Værdien af Stofferne, som de hentes fra Jordens Skød, følger af sig selv.

Efterat Forf. i en kortfattet Indledning har givet

*) Nedgangen skyldes en Fabrikbrand i Aalborg.

en resumerende Oversigt over hele Mineralproduktionens Udbytte, følger en detailleret Fremstilling af Produktionens enkelte Grene, og her nøjes Forf. ikke med at give en Fremstilling set fra Mineralogiens Synspunkt, men han giver tillige en historisk Redegørelse for de forskellige Virksomheders Tilblivelse og Udvikling, bilagt med statistiske Oplysninger om Produktionens Udbytte til forskellig Tid, om Ind- og Udførsel etc., overalt hvor saadanne Oplysninger have kunnet skaffes til Veje.

Følgende Raastoffer ere Genstand for nærmere Behandling: 1) Granit, 2) Bygningssten af Sedimentbjærgarter (Sand-, Kridt- og Kalksten), 3) Kalksten til Brænding, 4) Cement, 5) Kridt, 6) Gødningskalk, 7) Flint, 8) Kaolin, 9) Ler, 10) Brændsel (Tørv og Kul), 11) Kryolit fra Grønland og 12) Dobbeltspat fra Island.

Af de enkelte Landsdele spiller, som naturligt er, Bornholm en meget væsentlig Rolle i Landets Mineralproduktion, vel ikke saaledes at Produkterne herfra udgøre Hovedparten af den samlede Produktionsværdi — Cement brydes kun i meget ringe Omfang, og af den samlede Produktion af almindelige Teglværksprodukter udgør den bornholmske kun en ringe Brøkdel, og det er, som Tabellen viser, paa disse Grene, at den overvejende Del af den samlede Produktionsværdi falder —, men fordi Øens Jordbund indeholder saa mangfoldige Raastoffer, ganske vist ofte kun i ringe Omfang, hvilket vanskeliggør en stor og omfattende Produktion, da man ikke tør gaa til en stor Kapitalanbringelse, naar Raastoffet en skøn Dag siger Pas. Men det er dog store Værdier, der hvert Aar komme Øen til Gode ved Udførsel til Ind- og Udland af Produkter, der ligge mer eller mindre tilgængelige fra

Naturens Haand, og det er mange Hænder, som finde Beskæftigelse herved. Navnlig ser man Bornholms Betydning ved Granitindustrien, ved Produktionen af ildfast Ler og Kaolin. Med Hensyn til Granitindustrien er det selvfølgelig ikke ved Marksten og Søsten, at Øen har sin egentlige Betydning — de findes jo mange Steder —, men derimod ved den egentlige Stenbrudsvirksomhed. Den paagældende Produktion har været i overordentlig Opgang i det sidste kvart Aarhundrede, endnu i 1876 var der kun en aarlig Tilvirkning paa 4—5000 Tons, i 1900 paa 84,000 Tons (heraf dog 36,000 Tons Skærver), hvoraf en væsentlig Del udførtes til Tyskland. I alt udskibedes der til Udlandet for 5—600,000 Kr., medens der samtidig indførtes her til Landet, fornemmelig fra Sverrig, for ca. 1 Mill. Kr. Desværre fremgaar det af Forf.'s Fremstilling, at den bornholmske Granitindustri har vanskelige Kaar at arbejde under, idet den bornholmske Granit, saa god som dens Beskaffenhed iøvrigt er, modsat den svenske kræver et møjsommeligt Tilhugningsarbejde, ligesom Udskibningsforholdene ere vanskelige, hvilket tilsammen taget stiller Produktionen vanskeligt i Konkurrencen. Om Kaolinen gives meget interessante Oplysninger, om dens Dannelse og om den Gravning, der har fundet Sted i Fortid og Nutid. I 1880 androg Tilvirkningen kun 7650 Tons slæmmet Kaolin, i 1900 13,436 Tons slæmmet og 2850 Tons raa, der hovedsagelig udførtes til Tyskland, Rusland og Sverige, medens kun en ringe Del (1900: 2250 Tons) fandt Anvendelse her i Landet. Af ildfaste Sten, Klinker og ildfast Ler produceredes der paa Bornholm til en samlet Værdi af c. 400,000

Kr., hvoraf c. 40,000 Kr. faldt paa ildfast Ler, medens Resten fordelte sig paa Sten og Klinker med Halvdelen paa hver.

Medens det ovenfor fremstillede alene gælder Bornholm, skal for de øvrige Stoffers Vedkommende anføres, at Produktionen af Kalksten til Brænding er meget betydelig; i 1889 produceredes 14,000 Kubikfavne, i 1900: 19,400, hvoraf 68 pCt. i Fakse Kalkbrud, 23 i jyske og 9 pCt. i mindre sjællandske Brud. Produktionen er større end det indenlandske Forbrug, saaledes at der udføres en Del, væsentlig Faksekalk, (1900: 6750 Kbf.), samtidig med at der dog indføres en Del fra Sverige (1900: 4300 Kbf.). Den største Udvikling paa Mineralindustriens Omraade falder dog paa Portlandcementindustrien, og vi ere nu med Lethed i Stand til at forsyne os med den Cement, vi have Brug for. Produktionen er fra 45,000 Tdr. i 1885 stegen til 5—600,000 Tdr. i de sidste Aar. Der udføres ogsaa noget, dog ikke mere end 60 à 80,000 Tdr. aarlig, væsentlig fra Aalborg, og det gaar med Cementudførselen som med vor Øludførsel (17,000 Tdr. af en Produktion paa 750,000 Tdr.), at den i Folks Omdømme antager langt større Dimensioner, end de nøgne Tal vise. Samtidig var der en Indførsel paa 141,000 Tdr. Cement i 1900. — Størst Udbytte giver Lerindustrien, og det er vel ogsaa den ældste af de her omhandlede Virksomheder; Produktionen af ildfast Ler er alt behandlet, almindelige Teglværker findes spredt over hele Landet, og i 1900 produceredes 368 Mill. Stkr. til en Værdi af ca. 7 Mill. Kr. (Øerne 243 Mill. Stkr. til Værdi 4,8 Mill. Kr., Jylland 125 Mill. Stkr. til Værdi 2,2 Mill. Kr.).

Af et særligt Afsnit om Kryolit fremgaar det, at der i 1854—1901 fra Bruddet i Ivigtut i alt er udført 308,000 Tons, mest til Amerika, og at Staten i samlet Afgift herfor har oppebaaret 4 Mill. Kr.

Man maa være Professor Ussing meget taknemmelig for det store Arbejde, han har nedlagt i det her omhandlede Værk; medens Landbrugsproduktionen som Landets Hovederhverv foreligger nøjagtig oplyst fra Aar til Aar, har man hidtil savnet en samlet Fremstilling af Landets Mineralproduktion, der jo dog, som det fremgaar af ovenstaaende, naar alt tages med, spiller en væsentlig Rolle i Landets hele Økonomi. Selv om derfor den egentlig faglige Behandling af Emnet, som er klar og let fattelig, og som alle kunne læse med Udbytte, har sin store Betydning, har Værket for dette Tidsskrifts Læsere som for Anmelderen navnlig sin Interesse derved, at Forf. intet har skyet i en omhyggelig Indsamling af alle foreliggende Data til Belysning baade af de forskellige Virksomheders Historie og af deres Omfang, suppleret med Oplysninger om Landets Forbrug gennem de foreliggende Data om Ind- og Udførselsforhold. Der er herved givet et Grundlag til Brug baade for den nærmest kommende Tid, til Belysning af betydningsfulde Virksomheder hertillands, og for Fremtiden, hvor man maa haabe, at Forf. selv vil faa Lejlighed til at arbejde videre, naar Tallene i dette Værk, som i al Statistik, blive forældede. Det staar da til at haabe — og sikkert ønsker ingen dette ivrigere end selve Forf. —, at Produktionen i den kommende Tid paa naturlig Maade vil fortsætte den Fart, den paa flere af de behandlede Omraader har taget i de sidste Decennier, saaledes at Landets Mineralproduktion maa

komme til at indtage en større og større Plads og muliggøre Anvendelsen for en Del af de Mennesker, det stadige Fødselsoverskud tilfører vort Fædreland.

Michael Koefoed.

A. Peschke-Köedt: Tysklands Toldpolitik. Kbhvn. 1902. (169 S.).

Let og flot skrevet, spækket med en Række morsomme Anekdoter, fremtræder Köedts Bog om Tysklands Toldpolitik som et skarpt agitatorisk Indlæg mod Alverdens Toldbeskyttelse til Fordel for de absolute Frihandelsideer. Bogens Fremkomst er selvfølgelig foranlediget ved Toldforhandlingerne i den tyske Rigsdag i denne Vinter, og med stor Flid har Forf. indsamlet mange interessante Enkeltheder fra Motiverne til og Forhandlingerne om Toldforslagene, og fra den store Litteratur, Toldkampen har affødt. Dette har jo allerede i sig selv Interesse og bør navnlig have det for et Land som Danmark, hvis Landbrug maa være stærkt interesseret i Forhandlingernes Udfald. Men det er langt fra disse Spørgsmaal alene, som Værket beskæftiger sig med; i nærmere eller fjærnere Tilknytning til det behandlede Emne er Forf. inde paa en Kritik og Vurdering af mange andre Forhold — meget betegnende er det saaledes, naar der paa Bogens Omslag er anført Brændevinsskattens Størrelse i forskellige Lande. Forf. tager ikke blidt paa sine Modstandere, og navnlig gaar det ud over Universitetsuddannelsen, naar den er saa uheldig ikke i blind Underdanighed at sværge til Manchesterskolens Fane. Men det gaar nu en Gang saa, at selv om de rene Standpunkter ere de